

P o s u d e k

na disertační práci Daniela Heidera

Suárezova metafyzika Od pojmu jsoucna přes transcendentální jednotu k druhům transcendentální jednoty

Autor si zvolil velmi závažné a náročné téma. Myslitelskému odkazu filosofa, teologa a právníka Františka Suáreze (1548–1618), jednoho z nejvýznamnějších představitelů tzv. druhé scholastiky, je sice v celosvětovém měřítku věnována velká pozornost, ale přesto je probádán podstatně méně než názory Tomáše Akvinského, Jana Dunsce Scota i některých dalších středověkých a barokních autorů. O některých významných úsecích Suárezových filosofických spisů nebylo dosud publikováno žádné podrobnější pojednání. Posuzovaná práce si klade za cíl přispět k hlubšímu pochopení Suárezovy metafysiky, a to podrobnou expositivní a zhodnocením výkladů podaných ve druhé až šesté disputaci ze spisu *Disputationes Metaphysicae* tohoto autora.

Disertace se skládá z úvodu, přinášejícího informaci o cílech práce, o stavu bádání v problematice a o zvolené metodě, a z pěti oddílů, z nichž čtyři první po obsahové stránce odpovídají posloupnosti témat probíraných Suárezem v uvedených disputacích (I – Metafyzika, II – Jsoucno, III – Transcendentálie a transcendentální jednotu, IV – Druhy transcendentální jednoty), V. oddíl tvoří závěr, v němž se shrnují a zhodnocují výsledky předchozích rozborů. Většina oddílů je ještě rozdělena do několika kapitol.

Již na tomto místě svého posudku mohu konstatovat, že autorovi se podařilo jeho badatelský záměr velice kvalitně splnit. Předložené rozborů se opírají o důkladnou znalost Suárezových spisů, děl mnoha dalších, středověkých a barokních myslitelů, i současné odborné literatury. Struktura práce je velmi dobře promyšlená, výklad je při své náročnosti podán jasně a podložen přesvědčivými argumenty. Práce objasňuje Suárezovo pojetí uvedených problémů, zařazuje je do širších historických souvislostí, přináší řadu nových poznatků i hodnocení Suárezova místa ve vývoji metafysiky.

K práci mám jen několik drobných připomínek, resp. námětů pro diskusi. Na některých místech bych doporučil alespoň stručné vysvětlení některých tvrzení nebo termínů, jejichž význam nemusí být čtenáři zcela jasný. Tak např. na str. 64 je krátce zmíněn pojem *esse subsistentiae*, s dovětkem, že bude ponechán stranou, ale na str. 66 se ukáže, že mu při výkladu musí být věnována pozornost. Pojem by mohl být vysvětlen při svém prvním výskytu, resp. by tam mohl být stručný odkaz na následující výklad. V úvahu dávám i možnost úpravy některých citátů z Aristotela. Tak na str. 121 se při překladu jednoho místa z 2. kap. IV. knihy *Metafysiky* mluví o totožnosti jednoho a jsoucna *co do rozsahu*, i když to nemá oporu v řeckém textu. Tam se pouze říká, že jedno a jsoucno jsou totožné a jedné povahy (*fysis*), přičemž Aristotelés výrazem *tauton* míní často jen totožnost po jedné stránce (člověk a býk jsou totožní co do rodu).

Na str. 80 je v pozn. 264 uváděn citát z Aristotelovy *Metafysiky*, který obsahuje navíc slovo *heis*, o němž se v textu nemluví. Je to oprávněné, protože latinský ekvivalent *unus* nepřebírá do své argumentace ani Suárez. Myslím však, že by na to mělo být v poznámce stručně poukázáno, protože jde o problém, kterého se pak týká již zmíněný citát na str. 121.

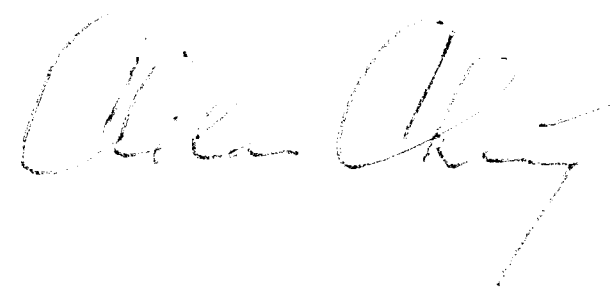
Při publikování práce (pokládám je za samozřejmé) doporučuji důsledně odkazovat na oxfordské edice Aristotelových spisů, pokud některé v Praze chybí, lze si je pomocí výpůjční služby snadno opatřit. Jsou také k dispozici v elektronické podobě (*Musaios*).

Náměty do diskuse předkládám dva. Jak lze ode mne očekávat, oba se týkají Aristotela. Autor má nepochybně pravdu, když Suárezovy *Disputationes* hodnotí jako první systematické a tedy na aristotelské předloze nezávislé zpracování metafysiky v dějinách vůbec. Přesto mne při četbě práce často překvapovalo, jak Suárez dobře Aristotelovy relevantní spisy zná a jak jeho pojetí navazuje (samozřejmě s mnohem bohatší pojmovou výbavou a se znalostí mnoha různých interpretací předložených předchůdci i současníky) na Stagiritovu koncepci první filosofie. Stále totiž zastávám názor, že tato koncepce je ve své hlavní myšlence jednotná, protože stanovení *on hé on* za předmět první filosofie nutně vede v této disciplíně především ke zkoumání podstaty (jen ta je pro Aristotela jsoící v plném smyslu slova) a potom k úvahám o věčné imateriální podstatě, „počátku, na němž závisí nebe a země“, tj. bytí všech ostatních podstat. V Suárezově pojetí metafysiky nalézám proto řadu shodných momentů.

Druhý námět má spíše povahu dotazu. Při výkladu Suárezova pojetí individuace na str. 162 se uvádí názor, že až materiální substance, která vzniká spojením první látky a substanciální formy, může být materiální příčinou kvantity. Zajímalo by mne, zda stoupenci tohoto výkladu reflektovali, že se zde výrazně odlišují od Aristotelova pojetí. To, co se ve scholastice míní první látkou, bylo pro Aristotela pouze výsledkem abstrakce a naprostou neurčitostí. Aristotelés předpokládá určitou hierarchii látek a na všech stupních je látka podle něho určitým způsobem tvarována (na nejnižší úrovni jsou prvky tvarovány kombinací základních, „konstitutivních“ kvalit, na vyšších stupních uspořádáním prvků v určitých kvantitativních poměrech – *logoi*, a teprve tělo jako nejvyšší stupeň látky je tvarováno druhovým tvarem). Bytostný tvar při vzniku živé bytosti nemůže být předán neurčité látce, nýbrž jen mateřské látce s určitými vlastnostmi. Aristotelés se tím zabývá na řadě míst svých přírodně filosofických spisů, ale nepochybně to proniká i do jeho první filosofie.

Uvedené připomínky nikterak nesnižují mé kladné hodnocení posuzované práce. Chápu je spíše jako doporučení pro poslední úpravy před publikováním, které si tato velice zdařilá a záslužná práce nepochybně zaslouhuje. Práci hodnotím jako mimořádně kvalitní a přínosnou a doporučuji, aby byla přijata k obhajobě a jako podklad k rigorosnímu řízení.

V Praze 8. října 2007

Doc. PhDr. Milan Mráz, CSc.